

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

УТВЪРЖДАВАМ:
ДОЦ. Д-Р ВЛАДИМИР АТАНАСОВ
МИНИСТЪР

ИЗПИТНА ПРОГРАМА
ЗА ПРИДОБИВАНЕ ВТОРА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА
КВАЛИФИКАЦИЯ

ПРОФЕСИЯ МАШИНЕН ТЕХНИК

проект УПОО – програма ФАР

СОФИЯ, 2003 ГОДИНА

I. ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Програмата е предназначена за организиране и провеждане на държавни изпити по теория и практика за придобиване втора степен на професионална квалификация по пилотната професия **МАШИНЕН ТЕХНИК** по програма ФАР. Програмата е разработена в съответствие с целите за придобиване на професионални компетенции в отделните модули на Стандарта за придобиване на квалификация по професията. Компетенциите, заложи в Стандарта за придобиване на втора степен на професионална квалификация по пилотната професия **МАШИНЕН ТЕХНИК**, съответстват на действащата по Списъка на професиите и специалностите професия **ОПЕРАТОР НА МЕТАЛОРЕЖЕЩИ МАШИНИ**.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ИЗПИТИ

1. Държавните изпити за придобиване на втора степен на професионална квалификация са два:

- Изпит по теория на професията – писмен тест, съставен от училището в съответствие с тази изпитна програма;
- Изпит по практика на професията – изпълнение на практическо задание, разработено от училището в съответствие с тази изпитна програма и съгласувано с работодателите.

2. Право да се явят на тези изпити имат само учениците, покрили всички модули до 12. клас и подали молба за явяване до директора на училището до 30 април.

3. Изпитите по теория на професията и практика на професията са независими един от друг.

III. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА

1. Писменият тест включва въпроси и задачи от следните модули:

- Модул: Рязане на металите.
- Модул: Струговане е стругови машини I.
- Модул: Струговане е стругови машини II.
- Модул: Фрезоване и фрезови машини I.
- Модул: Фрезоване и фрезови машини II.
- Модул: Машинно чертане I.
- Модул: Машинно чертане II.
- Модул: Материали и процеси.
- Модул: Задължителноизбираема подготовка.

2. Училищният екип определя модула от задължителноизбираемата подготовка от предвидените модули за втора степен на квалификация.

3. Относителната тежест на всеки от модулите и придобитите компетенции, които се проверяват чрез въпросите и задачите в теста, са съгласно таблицата:

№ по ред	Модул, придобити компетенции, проверявани чрез въпросите	Относителна тежест на участие в теста, %
1	2	3
1.	<i>Рязане на металите.</i>	17
1.1.	Знания за технологичен процес.	
1.2.	Характеристики на процеса рязане.	

1.3.	Характеристики на режещите инструменти: • стругарски нож; • спирално свредло.	
2.	<i>Струговане и стругови машини I и II.</i>	36
2.1.	Методи за обработване, схеми на рязане, режещи инструменти, инструменти за контрол.	
2.2.	Устройство на струг универсален и приспособления за обработване на: • външни и вътрешни цилиндрични; • конусни повърхнини.	
2.3.	Нарязване на резба на струг.	
2.4.	Схеми на рязане и инструменти за: • свредловане; • зенкерование; • райберование.	
3.	<i>Фрезоване и фрезови машини I и II.</i>	20
3.1.	Същност на процеса.	
3.2.	Установяване на заготовките.	
3.3.	Устройство на фреза универсална.	
3.4.	Схеми на рязане, режещи инструменти, инструменти за контрол и приспособления за обработване на : • равнинни повърхнини; • шпонкови канали; • специални канали.	
3.5.	Универсален делителен апарат: • устройство; • настройване при обработване на цилиндрични зъбни колела с прави зъби.	
4.	<i>Машинно чертане I и II.</i>	13
4.1.	Разчитане чертеж на детайл.	
4.2.	Изобразяване и оразмеряване на : • шпонкови съединения; • резбови съединения.	
5.	<i>Материали и процеси.</i>	
5.1.	Разчитане и подбиране на машиностроителни материали.	
5.2.	Методи за получаване на заготовки.	
6.	<i>Задължително избираем модул.</i>	7

4. Равнищата на сложност на въпросите и задачите в теста са три: първо, второ и трето, и са определени в съответствие с класификацията на образователните цели по Блум.

- Въпросите от първо равнище изискват възпроизвеждане на изучаван придварително материал: познаване на общи понятия; познаване на конкретни факти; познаване на предназначението и функциите на уреди, устройства и системи, свързани с конкретна професия; познаване на технологии и т.н.

- Верният отговор на всеки въпрос от първо равнище се оценява максимум с една точка.

- Въпросите от второ равнище изискват интерпретиране на изучен материал; разбиране на факти и принципи; обясняване на методи и процедури; обобщаване; справняване; заключение и т.н.

- Верният отговор на всеки въпрос от второ равнище се оценява максимум с три точки.

- Въпросите от трето равнище изискват използване на знания от изучаван учебен материал в нови конкретни ситуации: прилагане на правила, методи, концепции, закони и принципи в нови ситуации; изчисления; построяване на диаграми и графики; откриване и решаване на проблеми и т.н.

- Верният отговор на всеки въпрос от трето равнище се оценява максимум с шест точки.

5. Равнищата на сложност и максималният брой точки, които носи всеки правилен отговор при изпълнение на всяка задача на подредените въпроси и задачи в теста са дадени в следната таблица:

№ по ред	Модул, придобити компетенции, проверявани чрез въпросите	№ на въпроса	Първо равнище 1 точка	Второ равнище 3 точки	Трето равнище 6 точки	Общ брой точки
1	2	3	4	5	6	7
1.	Рязане на металите.					17
1.1.	Знания за технологичен процес.	1	+			
1.2.	Характеристики на процеса рязане.	2,3	+	+		
1.3.	Характеристики на режещите инструменти: • стругарски нож; • спирално свредло.	4 5			+	+
2.	Струговане и стругови машини I и II.					36
2.1.	Методи за обработване, схеми на рязане, режещи инструменти, инструменти за контрол.	6,7,8,9	+	++	+	
2.2.	Устройство на струг универсален и приспособления за обработване на: • външни и вътрешни цилиндрични; • конусни повърхнини.	10,11,12, 13,14	++	+++		
2.3.	Нарязване на резба на струг.	15			+	
2.4.	Схеми на рязане и инструменти за: • свредловане; • зенкерование; • райберование.	16			+	
3.	Фрезование и фрезови машини I и II.					20

3.1.	Същност на процеса.	17,18	+	+		
3.2.	Установяване на заготовките.	19		+		
3.3.	Устройство на фреза универсална.	20,21	+	+		
3.4.	Схеми на рязане, режещи инструменти, инструменти за контрол и приспособления за обработване на : • равнинни; • повърхнини; • шпонкови канали; • специални канали.	22			+	
3.5.	Универсален делителен апарат: • устройство; • настройване при обработване на цилиндрични зъбни колела с прави зъби.	23				+
4.	Машинно чертане I и II.					13
4.1.	Разчитане чертеж на детайл.	24	+			
4.2.	Изобразяване и оразмеряване на: • шпонкови съединения; • резбови съединения.	25,26 27		++	+	
5.	Материали и процеси.					7
5.1.	Разчитане и подбиране на машиностроителни материали.	28	+			
5.2.	Методи за получаване на заготовки.	29, 30		++		
6.	Задължително избираем модул.	31, 32	+	++		7

6. Максималният възможен брой точки за теста е 100.

7. Компетенциите и избраните въпроси за оценяването на задължителноизбираемия модул се разработват от училищния екип и се утвърждават от директора на училището.

8. Учениците се запознават задължително с въпросите от определения задължителноизбираем модул.

IV. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА

1. Държавният изпит по практика на професията се провежда по предварително подготвени практически задания, покриващи компетенциите по следните модули:

- Модул: Струговане и стругови машини 1 и 2;

- Модул: Фрезование и фрезови машини 1 и 2;
- Модул: Шлосерство;
- Модул: Измервания в машиностроенето 1 и 2;
- Модул: Техника на безопасност и охрана на труда.

2. Оценяването на изпълнението на практическите задания се извършва според степента на изпълнението на отделните стъпки в заданието съобразно следните критерии:

№ по ред	Критерии	Показатели	Тежест %
1.	Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	• избира и използва правилно лични предпазни средства; • правилно употребява предметите и средствата на труда по безопасен начин; • разпознава опасни ситуации, които биха могли да възникнат в процеса на работа, и дефинира и спазва предписания за своевременна реакция; • описва дейностите за опазване на околната среда, свързани с изпитната му работа, включително почистване на работното място.	5
2.	Ефективна организация на работното място.	• подреденост на инструменти и материали, осигуряващи удобство и точно спазване на технологията; • целесъобразна употреба на материалите; • работа с равномерен темп за определеното време.	10
3.	Спазване на изискванията на правилниците, наредбите и предписанията.	• обяснява работата си при спазване на йерархичната подчиненост от други лица; • спазва изискванията на правилниците, наредбите и предписанията, свързани с изпитното задание (материали, инструменти, лични предпазни средства).	10
4.	Правилен подбор на материали и инструменти съобразно с конкретното задание.	• преценява типа и вида на материали, изделия и инструменти, необходими според изпитното задание; • правилен подбор по количествени и качествени показатели.	10
5.	Спазване на технологичната последователност на операциите според изпитното задание.	• самостоятелно да определя технологичната последователност на операциите; • спазване на технологичната последователност в процеса на работа.	10
6.	Качество на изпълнение на изпитното задание.	• съответствие на всяка завършена операция с изискванията на съответната технология; • съответствие на крайното изделие със зададените му технически параметри; • изпълнение на задачата в поставения срок.	50

7.	Самоконтрол самопроверка изпълнението изпитното задание.	и на на	• по операционен контрол – при избора на материали, изделия и инструменти и изпълнение на конкретни дейности; • контрол на техническите показатели – текущ и на готовото изделие; • оценка на резултатите, вземане на решение и отстраняване на грешки; • оптимален разчет на времето за изпълнение на изпитното задание.	5
			ОБЩО:	100

3. Максималният брой точки за практическото задание за изпита по практика на професията е 100 точки.

V. ОЦЕНЯВАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ДЪРЖАВНИТЕ ИЗПИТИ

1. Всеки член на изпитната комисия по теория на професията и по практика на професията оценява резултатите от теста и от изпълнението на практическото задание на всеки ученик и ги нанася в карта за оценяване.

2. Председателят на изпитната комисия оформя окончателна оценка за всеки ученик за изпитите по теория на професията и практика на професията след консенсус в комисията и ги нанася в окончателните протоколи за резултатите от изпитите.

3. Оценяването е по точкова система, като събираният брой точки от всеки ученик от отделните въпроси и задачи в теста, и от покриването на критериите при изпълнението на практическото задание се трансформират в цифрова оценка.

4. Окончателните оценки за изпитите се получават по формулата:

$$\text{Окончателна оценка} = 0,06 \times \text{броя точки}$$

5. В Свидетелството за професионална квалификация се вписват оценките от държавните изпити по теория и по практика с точност до стотни.